

Dold mångfald i den öppna demokratin?

Om diskriminering på grund av sexuell läggning bland
förtroendevalda kommun- och landstingspolitiker

Abstract

Groups that are often referred to as being discriminated in society in general are by some aspects also considered being so in political arenas. A recent compilation of existing research over structurally based objections of gaining power and positions within Swedish parliamentary politics highlights a lack of research considering whether sexual orientation could be such a discriminatory basis. Using a queer theoretical approach, and drawing on concepts such as heteronormativity and homophobia, the principal aim of this essay is to illuminate aspects of local parliamentary political areas where discrimination on the grounds of sexual orientation become relevant. In order to do so six in-depth interviews with homosexual politicians have been conducted. Finding a queer potential in certain ideological parliamentary political environments that enable homosexual politicians to be open about their sexual orientation, it still relies upon the individual to be confident enough not to interpret the political context as homophobic and heteronormative.

Key words: discrimination, heteronormativity, local government politicians, sexual orientation, queer theory.

Characters: 65 497

Innehållsförteckning

1	Inledning – den öppna valsegern?	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Tidigare forskning	2
1.3	Tillvägagångssätt	4
1.4	Uppsatsens disposition	5
2	Sexuell läggning, diskriminering och den politiska praktiken – en analysram	6
2.1	Diskriminering och rollen som förtroendevald politiker	6
2.1.1	Diskrimineringsbegreppet	6
2.1.2	Det politiska uppdraget	7
2.2	Hur förstå diskriminering på grund av sexuell läggning?	8
2.2.1	Homofobi, heteronormativitet och behovet av queer	8
2.2.2	Metodologiska konsekvenser vid användandet av queerteori	10
2.3	Analysram	10
2.3.1	Politikens garderober	10
2.3.2	Ideologiernas förkroppsliganden och misslyckanden	11
2.3.3	Handlingsutrymme, aktivitet och legitimitet i politiken	11
3	Analys av intervjurestultaten	13
3.1	Politikens garderober	13
3.1.1	Homofobins individuella och strukturella uttryck	13
3.1.2	Offentlighet och öppenhet	14
3.1.3	Heteronormativitet och öppenhet i olika politiska rum	15
3.2	Ideologiernas förkroppsliganden och misslyckanden	18
3.3	Handlingsutrymme, aktivitet och legitimitet i politiken	20
4	Slutsatser och avslutande diskussion	23
	Referenser	25
	Bilaga 1: Intervjuguide	28

1 Inledning – den öppna valsegern?

Valhösten 2006 lyfter flera av samhällets diskussionsfora frågan om demokratisk representation och sexuell läggning. Det förs egentligen ingen debatt om ämnet, allt kan sammanfattas i en enda mening: 2006 års val var en seger för HBT-personer¹, och det är positivt (Ericsson 2006; Olsson 2006; Voss 2006). Med fler *öppet* homo- och bisexuella politiker nominerade och med ett - vid valets utgång - högre antal riksdagsledamöter från HBT-gruppen än någonsin är Sydsvenskans beskrivning av valet som en ”tyst homorevolution” kanske inte ens en språklig stilistisk överdrift (Ericsson 2006). Kanske har det hänt något i den politiska miljön.

I åtskilliga utredningar har man undersökt huruvida och i vilken utsträckning samhällsgrupper som är marginaliserade inom olika samhällssfärer också kan anses vara uteslutna eller diskriminerade inom det politiska livet. Resultaten har visat brist på mångfald och diskriminering inom politiken när det gäller etnicitet (se tex Etzler – Soininen, 2006). Vad gäller ålders- och funktionsmässiga förhållanden har man också funnit viss brist på representation och diskriminering. Representation och inflytande inom de folkvalda organen används inte sällan för att undersöka maktfördelningen mellan olika grupper i samhället (Johansson 2005:41). Frågan om den sociala representationen är avgörande för de politiska beslut som fattas har utgjort en häftig debatt inom statsvetenskapen sedan början av 1990-talet². Men vad händer om en grupp måste vara explicit öppen för att synas, om man över huvud taget inte vet om en grupp är underrepresenterad, och ifall representanterna möter hinder på grund av sina olika grupptillhörigheter även när de är invalda i de beslutsfattande politiska organen? I ”Diskriminering i politiken - en översikt av kunskapen om strukturella hinder och bemötanden bland förtroendevalda i Sverige” (2005) redogör statsvetarna Hanna Bäck och Magdalena Inkinen för en viktig lucka inom svensk forskning – det finns ingen

---

¹ HBT är en förkortning för homo- och bisexuella samt transpersoner. Inom samtida forskning används ibland termen HBTQ för att även täcka in personer med någon form av queeridentitet (som innebär ett aktivt val av icke-definierad sexuell läggning). I denna uppsats fokuseras det på diskriminering baserad på sexuell läggning, vilket huvudsakligen hänvisar till grupperna bihetero- och homosexuella. Eftersom transbegreppet refererar till identitet och könstillhörighet och inte till sexuell läggning kommer detta begrepp inte heller i denna uppsats att invägas i begreppet ’sexuell läggning’. Emellertid finns det all anledning att påpeka att både transpersoner och personer med queeridentitet ställs i relation till den heterosexuella normen. Detta sker både i vardagliga sammanhang, i politiken och inom akademien. På det sättet kan uppsatsens resultat även sägas ha viss relevans för hela HBTQ-samhället och den norm som det sätts i relation till.

² För vidgad diskussion om social representativitet kopplat till demokrati, mångfald och rättvisa se Phillips, 2005; Pitkin, 1972; Young 1990, 2002; Pippa – Lovenduski, 1995.

kunskap om huruvida icke-heterosexuella är underrepresenterade i de politiska organen eller om förtroendevalda dito upplever begränsningar i sitt politiska arbete. Det är mot bakgrund av denna kunskapslucka som ämnet för denna uppsats aktualiseras.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens huvudsakliga syfte är att genom intervjuer med homosexuella kommun- och landstingspolitiker synliggöra relevanta aspekter inom politiken³ där sexuell läggning⁴ aktualiseras och/eller utgör en grund för diskriminering.

Undersökningen kretsar kring följande frågeställningar:

- Upplever de icke-heterosexuella kommun- och landstingspolitikerna diskriminering på grund av sin sexuella läggning?
- Hur tar i så fall detta sig uttryck?
- Vad säger resultaten om den kommunal- och landstingspolitiska kontexten?

1.2 Tidigare forskning

Bristen på svensk forskning om bi- hetero- och homosexuella personers villkor i politiken framhävs tydligt i Bäck och Inkinens rapport (2005:51;54;59). Det är emellertid inte fråga om ett område helt utan forskningsanknytning. I detta avseende går det att hämta underlag ifrån huvudsakligen fyra områden, nämligen (1) forskning om diskriminering inom andra områden, som till exempel arbetsliv, högskola och inom utomparlamentariska politiska grupperingar, (2) förståelse genom feministisk, poststrukturalistisk och queerteoretisk begreppsapparat,

---

³ Begreppet 'politiken' refererar *här* till de miljöer och sammanhang som de folkvalda politikerna rör sig i inom den parlamentariska politiken. Detta inbegriper beslutande församlingar, politiska partier, väljarsammanhang, mötet med massmedia, offentlig förvaltning etc. (se Bäck – Inkinen, 2005:5). Även inofficiella sammankomster och möten som är förknippade med denna sfär av människor inkluderas i begreppet.

⁴ De tre vanligaste kategorierna av sexuella läggningar är bi- hetero- och homosexuella. I denna uppsats refererar begreppet 'sexuell läggning' till något som möjligen identifieras av personen själv, men som ges betydelse i främst sociala sammanhang och därmed i första hand utgör en så kallad social kategori. Det innebär att den sexuella läggningen inte betraktas som något som behöver vara vare sig medfött eller konstant. Snarare bör den sociala kategorin "icke-heterosexuell" betraktas som ett skapat 'dem' i parbegreppet 'vi-dem', där 'vi' får representera de personer som ingår i den heterosexuella normen.

innefattande heteronormativitets- och homofobibegreppet, (3) kunskap om diskriminering av andra sociala grupper i politiken och (4) internationell forskning om hinder inom politiken på grund av sexuell läggning.

Det första forskningsområdet rör diskriminering inom arbetsliv, högskola och inom utomparlamentariska politiska grupperingar. I samtliga rapporter framhävs förekomsten av diskriminerande attityder. Exempel på sådana attityder är trakasserier, bristande möjlighet till öppenhet för homosexuella, osynliggöranden, stereotypisering, samt ett överdrivet och problematiskt bemötande av bi- och homosexuella (se t.ex. Bildt 2004a,b; Fahlstedt, 2000; Forsberg – Jakobsen – Smirthwaite, 2003; Olsson – Olsson, 2004; Österman, 2002). Bäck och Inkinen lyfter i sin sammanställning fram att tidigare forskning gett resultaten att diskriminering i form av trakasserier är vanligare på arbetsplatser med tydlig mansdominans samt att bi- och homosexuella män i högre grad än dito kvinnor ger uttryck för självupplevd utsatthet för diskriminering i arbetslivet (2005:47). I sammanhanget bör uppmärksamhet även fästas vid Tiina Rosenbergs intervjubaserade studie i boken *L-ordet* (2006). Här fokuseras främst på politiska aktivister inom den utomparlamentariska kvinnorörelsen. Intervjuresultaten är splittrade men tyder på att icke-heterosexuella feministiska aktivister har känt sig åsidosatta av en till viss del heteronormativ kvinnorörelse.

Vidare bidrar det andra forskningsområdet, forskningen om heteronormativitet och homofobi, med viktiga verktyg för analysen av bi-, hetero- och homosexuellas livsvillkor. (se tex. Butler, 1990; Dahl 2005; Kosofsky, 1990; Rosenberg 2002; Warner, 1990). Queerteorin har införlivat dessa begrepp inom flera akademiska discipliner. Den ökade förståelsen av heteronormen har resulterat i försök att integrera queerteori och kritisera klassiska teorier (se t.ex. Seidman 1996). Inom den statsvetenskapliga disciplinen har emellertid queerteorin används till väldigt liten del (för kritik se tex Cooper 2004; Duggan, 1994).

Det tredje forskningsområdet som berör diskriminering av andra sociala grupper inom politiken, har lagt grunden för förståelse av den politiska miljöns villkorsskapande karaktär och därmed uppmärksammat diskriminering inom den specifika politiska kontexten. Sammantaget kan utifrån dessa sägas att det finns strukturella hinder även i politiken. (se Bäck – Soininen 2004; Etzler – Soininen; Dahlstedt – Hertzberg, 2005; Hedlund, 1996; Lundkvist 1998; Oskarsson – Wängnerud, 1995)

Inom den internationella forskningen, som utgör det fjärde forskningsområdet, finns ett mycket begränsat antal empiriska resultat av relevans. Resultat från väljarforskningen visar att homosexuella politiker ur ett strategiskt perspektiv bör vänta med att berätta om sin sexuella läggning tills de har säkrat sina positioner (Golebiowska, 2003). Utöver detta har man i en studie från Storbritannien kommit fram till att det är svårt att driva lokala queerpolitiska frågor om det inte finns klara direktiv om dessa från högre instanser (Hirsch – Rollins, 2003).

Sammantaget framgår det alltså från tidigare forskning att bi- och homosexuella på många områden kan uppfattas som en diskriminerad grupp. Diskrimineringen kan också ses som situations- och områdesbaserad. Det specifika området, den parlamentariska politiken, har vidare vid studiet av andra

diskrimineringsgrunder inte visat sig vara någon form av frizon från strukturell särbehandling och därför finns det anledning att utforska området.

1.3 Tillvägagångssätt

Genomförandet av studien har krävt två metodiska steg. Dels utarbetas en analysram genom en begreppslig diskussion, dels bedrivs djupintervjuer.

Eftersom området kan anses vara empiriskt utforskat betraktas djupintervjuer med homosexuella politiker som en möjlig ingång till en förståelse kring uppsatsens problemställning (Esaiasson et al, 2003:281). Det har eftersträvat att få en så tydlig bild som möjligt av intervjupersonernas upplevelser kring deras villkor inom politiken. Intervjuerna har därför varit av löst strukturerad karaktär med utgångspunkt i några klara teman och ett antal färdigformulerade frågor (se intervjuguide, se bilaga 1). Dessa teman utgår från de teorier och begrepp som det redogörs för i nästa kapitel. För att kunna fånga in oväntade svar har lämpliga följdfrågor använts och ibland har helt nya teman uppkommit. Utan att förlora karaktären av en intervju har alltså den fria samtalsformen till stor del karaktäriserat intervjuerna. Den fria intervjuformen kan i bästa fall ha minskat min makt över samtalsdiskursen och hindrat intervjuerna att ta allt för likartade riktningar. För att minska risken att föra in intervjupersonerna på min språkliga begreppsram har nyckelord och queerteoretiska vokabulärer undvikits, i den mån som inte intervjupersonerna tagit upp begreppen själva (Jfr Alvesson – Sköldberg, 1994: 249). Intervjuerna har varat mellan 50 minuter och 3 timmar. I mån av intervjupersonernas tid har intervjuerna kombinerats med efterföljande samtal. Samtliga intervjuer har spelats in via diktafon varefter de har transkriberats i sin helhet. Intervjuerna har tagit plats på slutna rum på bibliotek, universitetsbyggnader, i partilokaler och stadshus utifrån intervjupersonernas önskemål.

I urvalet av intervjupersoner har det uteslutande fokuserats på förtroendevalda politiker inom kommun och landsting. Urvalet har gjorts utifrån organisationen RFSL:s (Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande) och gaytidningen QX:s gemensamt publicerade lista av förtroendevalda och öppna HBT-politiker inom kommun och landsting (Voss, 2006). Samtliga öppna HBT-politiker i södra Sverige har kontaktats, varigenom IP 1-5 tackade ja till intervju först. Det är svårt att bedöma huruvida det faktum att de personer som svarade först är de som medverkar i studien kan ha påverkat studiens resultat. Utöver detta kontaktades vid samma tidpunkt samtliga företrädare för de politiska partiernas olika HBT-nätverk. Genom dessa fick jag kontakt med IP 6. Utöver den sexuella läggningen kan gruppen betraktas som heterogen utifrån kön, ålder, parti- och blockhemvist samt erfarenhet av politiskt arbete, något som jag tar hänsyn till i analysen.

Några aspekter är speciellt viktiga att beakta gällande intervjuerna och ämnets karaktär. För det första utgör intervjun i sig en stundtals omedveten men viktig del

av analysarbetet. Precis som i vilken social situation som helst pågår ett ständigt tolkande även i intervjusituationen. Som intervjuare tolkar jag intervjupersonernas berättelser och sätter in dem i min förståelseram. På ett liknande sätt kan tänkas att de intervjuade har försökt tolka in min tolkning och vilken betydelse deras berättelser kommer att ge i min undersökning. Det finns alltid en risk att intervjupersonen försöker svara på ett förväntat sätt, och risken kan till och med bedömas som större vid ämnen som rör diskriminering och jämlikhet. Detta fenomen, som brukar benämnas intervjuareffekten, bör naturligtvis också problematiseras. Det vore vetenskapligt sett naivt att tro på objektivitet i meningen opåverkarhet. (Se Alvesson – Deetz, 2000:128)

En annan viktig metodisk aspekt är att sexuell läggning ibland uppfattas som privat om denna inte är av heterosexuell karaktär. Detta kan naturligtvis ha konsekvenser för intervjun. Även om min queerteoretiska ansats, för vilken det redogörs i nästkommande kapitel i det närmaste dementerar den privata karaktären av det icke-heterosexuella, så går det inte att komma ifrån det faktum att intervjupersonen kan ta på sig en roll som kan antas mer privat än politikerrollen är generellt. På samma sätt förmodas att jag i min roll antar en mer privat roll än en forskare gör generellt. Det är inte omöjligt att intervjupersonerna har frågat sig vem jag är och varför väljer jag ett queert ämne? Det är inte en slump personer som tar ställning för en icke-heterosexuell normativitet förr eller senare får frågan om sin egna sexuella läggning. Samma process pågår ju ständigt utifrån heterosexualitet fast uppfattas i dessa fall som mindre privata.

1.4 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är uppdelad i en metodologisk del där teori och metod är tätt sammankopplade och en del där mina forskningsresultat diskuteras. I kapitel två redogörs för begrepp och teoretiska resonemang, vilka utmynnar i en analysram bestående av tre huvuddimensioner. Utöver detta berörs också teoriernas metodologiska konsekvenser och paradoxer. I kapitel tre presenteras intervjuerna i ljuset av den analysram som skapats. I kapitel fyra framhålls de slutsatser som studien bidrar med för att slutligen lyfta fram förslag på framtida forskning.

2 Sexuell läggning, diskriminering och den politiska praktiken – en analysram

Förståelsen för hur diskriminering på grund av sexuell läggning kan yttra sig inom det politiska livet kräver dels en förståelse för det politiska sammanhang inom vilket diskrimineringen studeras, dels en förståelse av diskriminering på basis av sexuell läggning generellt.

2.1 Diskriminering och rollen som förtroendevald politiker

Den politiska kontexten sätter troligtvis ramar för vilka former som diskriminering kan anta. Nedan följer en begreppslig redogörelse för hur diskrimineringsforskare har valt att analysera just denna sfär av samhällslivet.

2.1.1 Diskrimineringsbegreppet

Vid studier av diskriminering i politiken används vanligen sociologen Fred Pincus breda definition av diskrimineringsbegreppet. I begreppet skiljs tre typer av diskriminering från varandra. Den första kategorin är 'individuell diskriminering', som hänvisar till "beteenden hos enskilda individer från en etnisk tillhörighet eller från en könskategori som medvetet är tänkta att påverka medlemmarna i en annan etnisk grupp eller könskategori på ett särskiljande och/eller skadegörande sätt." (1996:84, min översättning) Den andra diskrimineringsformen, 'institutionell diskriminering', refererar till policier som särskiljer och/eller gynnar dominerande grupper och/eller missgynnar minoritetsgrupper. Den tredje typen utgörs av 'strukturell diskriminering', som syftar till att beskriva till synes neutrala policier eller beteenden med särskiljande och/eller skadegörande effekt på minoritetsgrupper. Till definitionen läggs även att begreppet minoritet syftar till grupper som åtnjuter lägre grad av makt och inte nödvändigtvis nominellt sett är mindre grupper (ibid.).

Insikten om att diskriminering kan ske utifrån fler grunder än de som nämns ovan och att dessa grunder även kan samverka med varandra gör diskrimineringsbegreppet komplext. Vetskapen om detta utgör grunden i den så kallade intersektionalitetsforskningen, vilken syftar till att motverka

endimensionell diskrimineringsanalys (De los Reyes – Mulinari, 2005:8). Pincus diskrimineringsbegrepp är visserligen relevant för denna studie, men kräver en vidgad och omarbetad definition. Med intersektionalitetsproblematiken i åtanke redogörs i kapitlets andra del för hur dimensionen sexuell läggning kan förstås utifrån makt- och diskrimineringsperspektiv. Först ges emellertid en beskrivning av områden inom det politiska uppdraget som kan vara relevanta för diskrimineringsforskning.

2.1.2 Det politiska uppdraget

Hur kan man då skapa en förståelse kring de former som diskriminering kan anta inom just politiken och skulle den politiska arenan vara specifikt annorlunda än andra arenor som till exempel kyrkan, militären och skolan? I sammanhanget blir det naturligtvis intressant att fråga sig vad som är specifikt med maktrelationer och diskriminering inom just den politiska sfären. En förtroendevald kommun- eller landstingspolitiker verkar i flera typer av sociala rum där de fyller olika funktioner. Tidigare forskning som behandlar diskriminering bland förtroendevalda politiker fokuserar dels på rekryteringsprocessen (nominering och rekrytering av partirepresentanter), dels på det politiska arbetet (förberedelser, närvaro och aktivt deltagande på möten) (Bäck – Inkinen, 2005:49). Man tar hänsyn till bemötande av partirepresentanter, ledamöter eller ersättare i beslutande församlingar. Dessa dimensioner fångar in en del av den tillvaro som en politiker rör sig i, men teorierna tar avstamp främst i empirisk forskning kring endimensionella maktanalyser angående antingen kön, etnicitet eller funktionshinder. För att skapa tolkningsmöjligheter utöver dessa ramar finns det anledning att anta en friare utgångspunkt.

I rollen som politiker rör man sig i flera olika sociala rum. Utöver det egna partiet och de beslutande församlingarna finns det även ett förhållande till väljare, massmedia och förvaltning (ibid, 2005:5). Utöver dessa formella politiska rum finns det även anledning att hämta inspiration från feministiska maktanalysformer där man väljer att betona och analysera konstruktioner av hierarkier i informella rum (se t.ex. Lindgren, 1992). I studiet av diskriminering kan man således ha i åtanke att inofficiella sammankomster och informella rum kan spegla makt och vara avgörande för händelser inom det politiska livet.

Slutligen bör det också påpekas att det kommunpolitiska området kan betraktas som specifikt på flera sätt. Statsvetaren Daniel Wohlgemuth lyfter i en studie av social representativitet på kommunal nivå fram två genomgående skillnader mellan å ena sidan lokal- och regionalpolitiskt nivå och å andra sidan rikspolitisk nivå. För det första medför vanligtvis uppdraget som riksdagsledamot en kraftig medial bevakning och därmed en roll som offentlig person i betydligt högre grad än för en politiker på kommun- eller regionalpolitisk nivå. För det andra tenderar politiken på riksnivå att i högre grad präglas av ideologi än den mer vardagspolitiska lokalpolitiken (Wohlgemuth, 2006:161). Detta innebär inte

att kommunal- och regionalpolitik saknar ideologisk grund. Ideologi och värderingar är av relevans då dessa utgör karaktärsdrag som på ett tydligt sätt skiljer den politiska sfären från många andra samhällsområden. Ideologier speglar åsikter som tydligt kan hänföras till begrepp som rättvisa, frihet, mångfald och tradition. Dessa områden kan även spegla synen på vad som är diskriminering och hur sådan bör motverkas.

2.2 Hur förstå diskriminering på grund av sexuell läggning?

Utöver Pincus diskrimineringsbegrepp finns det ett behov att anknyta till kontexten kring sexuell läggning. För en teoretiserad förståelse för diskriminering på grund av sexuell läggning används huvudsakligen två begrepp: homofobi och heteronormativitet. Dessa begrepp vidare tätt sammankopplade till diskurs, kunskap och makt.

2.2.1 Homofobi, heteronormativitet och behovet av queer

Begreppet 'homofobi' refererar i sin bokstavliga betydelse en rädsla för samkönad kärlek och har i likhet med Pincus diskrimineringsbegrepp både en individuell och en strukturell dimension. Konsekvenserna av en sådan rädsla kan vara individuellt baserade och exempelvis ta sig i uttryck genom hatbrott, där en person fysiskt eller psykiskt kränker en annan person på grund av dennes sexuella läggning. Den strukturella dimensionen av homofobi innefattar de fall då kränkande ord och handlingar normaliseras och förbises av samhället eller individer. Den strukturella homofobin kan alltså vara både passiv och omedveten, den kan utövas i grupper och av individer med olika sexuella läggningar (Stjerqvist, 2001).

Mot bakgrund av de olika sätt som diskriminering de facto gör sig gällande i fallet sexuell läggning finns det anledning att använda sig av queerteorin, en forskningsgren vars centrala syfte är att teoretiskt synliggöra de mekanismer som skapar normer kring sexuell läggning. I likhet med postmoderna och poststrukturella teorier utgår queerteorin från ett socialkonstruktivistiskt synsätt där kroppar och identiteter ges mening, kategoriseras och skapas genom sociala förlopp (se tex Rosenberg, 2002:24). Samspelet mellan makt, kunskap och diskurs som traditionellt används inom postmodernistisk och poststrukturalistisk forskning knyts samman och får illustrera hinder och möjligheter för formandet av identiteter i samhället. Den heterosexuella diskursen, där det heterosexuella ges företräde i tolkningar, är av störst relevans för queerteorin. Makt och öppenhet blir tydligt sammanflätade vid studiet av diskriminering på grund av sexuell läggning. Queerforsaren Eve Kosofsky Sedgwick framhäver i *Epistemology of the Closet* (1990) att samhällets normer har ett ständigt grepp om individen då den skapar

olika situationer, så kallade garderober, som gör det svårt att inte bekänna sig till heterosexualliteten. Queerteoretikern David Halperin illustrerar hur den garderob som icke-heterosexuella personer ständigt sätts i kan förstås med hjälp av maktrelationer:

[...] [N]othing communicates the sense that power is everywhere more eloquently than the experience of the closet. The closet is nothing, first of all, if not the product of complex relations of power. The only reason to be *in* the closet is to protect oneself from the many and virulent sort of social disqualification that one would suffer were the discreditable fact of one's sexual orientation more widely known. (Halperin, 1995:29)

En av queerteorins kärnpunkter är att ifrågasätta den normerande heterosexualliteten och dess konsekvenser. Nyckelbegreppet som används är 'heteronormativitet', ett begrepp som refererar till "[...] de institutioner, handlingar och inställningar som insisterar att samhället, kulturen, historien och människosläktets fortlevnad grundar sig på heterosexuallitet". (Kulick, 2004:27) Queerteorins uppgift blir alltså att synliggöra det normala och ifrågasätta det. Man väljer att kritiskt beskriva den diskurs av in- och exkluderande processer som skapar 'den normala heterosexualliteten'. Som metodologiskt redskap används begreppen alltså för att på ett sätt främjliggöra det vardagliga och inte för att studera homosexuella som avvikande. Hur synliggörs då heteronormativiteten teoretiskt? Queerteorin föreslår att man arbetar med konstruktionen av motsatsparet hetero- och homosexualitet på samma sätt som man arbetar med motsatspar i klassisk poststrukturalistisk textanalys. I "Bodies that Matter" klargör queerteoretikern Judith Butler att samhällets restriktioner gällande kropp och begär går, precis som texter, att analysera utifrån diskurs och dekonstruktion. (1993: 28)

Det finns även arbetssätt inom queerteorin där heteronormen inte beskrivs som fullständig utan ständigt karaktäriseras av ett 'queert läckage', ett begrepp syftar till de ställen där slutenhet har ersatts med öppenhet och där det queera får inflytande. (Rosenberg, 2002:118)

Rosenberg lyfter fram att heteronormativiteten skapar parrelationen vi (heterosexuella inom normen) och dom (icke-heterosexuella avvikelser) (ibid:102). Tidigare forskning som utgått från queerteori beskriver att diskriminering mot homo- och bisexuella kan ta sig uttryck genom dolda maktordningar som produceras och reproduceras genom förgivettagande av heterosexuell identitet samt osynliggörande av - och tystnad om - icke-heterosexuallitet. (Bildt, 2004b:3) Vidare framhålls att icke-heterosexuella personer stereotypiseras och annorlundaskapas eller exotiseras (Rosenberg 2002:123). Annorlundaskapandet antas förhindra mångfaldstänkande och skapa stereotypa bilder kring personer med icke-heterosexuella läggningar även hos personer som själv betraktar sig icke-heterosexuella. (Bildt, 2004b:3)

Dessa heteronormativa uttryck kan teoretiskt ställas i motsättning till queera handlingar som bryter den ovannämnda garderobssituationen genom öppenhet och synlighet av icke-heterosexuallitet.

2.2.2 Metodologiska konsekvenser vid användandet av queerteori

Några metodologiska överväganden har varit avgörande för studiens tillvägagångssätt (se kap. 1.3). Queerteorin betonar heteronormen för att lägga mindre vikt vid homosexuella. Hur kan då valet av homosexuella politiker som intervjusubjekt för att synliggöra heteronormen? Kopplingen mellan teori och metod är stark, med det finns en del metodologiskt oundvikliga paradoxer i praktiken. Valet av intervju personer är en sådan. Eftersom heteronormativiteten beskriver en norm som kan te sig osynlig för heterosexuella har bedömningen gjorts att intervjuer med heterosexuella politiker riskerar ge ett mindre uttömmande underlag för slutsatser vid ett så tidigt skede i det empiriska forskningsläget som detta.

Det finns emellertid en anledning att understryka att det alltså handlar om bi- och homosexuellas uppfattningar om situationen och att det inte nödvändigtvis behöver vara en korrekt bedömning över de attityder som finns i det politiska livet.

Ett ytterligare problem är att studien inte inbegriper presumtiva bi- och homosexuella politiker som eventuellt valt att hålla sin sexuella läggning fullständigt dold i politiken. Eftersom diskriminering och öppenhet tydligt hänger samman finns det alltså en risk för felbedömning av läget.

En vanlig invändning mot strukturbaserad forskning är att grupper hängs ut som offer och att synliggörandet av diskriminering endast ökar det eventuella stigmat. Denna ofrånkomliga problematik bör tas på allvar, särskilt då stereotypisering och exotisering utgör en av diskrimineringsgrunderna mot icke-heterosexuella. Det bör därför i sammanhanget påpekas att intervju subjekten är personer som samtliga anser sig ha mer makt och inflytande än de flesta på grund av deras politiska makt och vars identiteter sträcker sig långt utanför någon slags definiering av en homosexuell person.

2.3 Analysram

Med hänsyn till den teoretiska och metodiska diskussionen ovan har tre huvudsakliga analyskategorier skapats. Dessa presenteras kortfattat nedan för i nästkommande kapitel anknytas till intervjuerna som genomförts.

2.3.1 Politikens garderober

I den första dimensionen undersöks huruvida intervju personerna upplever politiken som en sfär där öppenhet och synliggörande av olika sexuella läggningar möjliggörs eller ifall politiken utgör ytterligare en av samhällets ”garderober” där

mångfald av sexuella läggningar osynliggörs. I denna kategori behandlas både intervjupersonernas erfarenheter av att få politiska uppdrag (rekryteringsprocessen) och deras egen vilja och motvilja att anta politiska uppdrag i anknytning till den sexuella läggningen.

Tre underkategorier har skapats för att underlätta analysen. Först undersöks *homofobins individuella och strukturella uttryck* (3.1.1.). Det är troligt att anta att sådana uttryck påverkar möjligheten att vara öppen på ett negativt sätt och att det kan få konsekvenser inom det politiska livet. På ett konkret plan diskuteras upplevelser av motstånd kopplade till den sexuella läggningen från individer inom politiken och eventuell brist på reaktioner i samband med sådana homofobiska uttryck. Sedan förs en utvecklande diskussion om *offentlighet och öppenhet* (3.1.2). Här behandlas dels kränkningar specifikt förknippade med att vara en offentlig person, dels möjlighet och hinder i att vara öppen med den egna sexuella läggningen i förhållande till rollen som offentlig person. I den tredje underkategorin, *heteronormativitet och öppenhet i olika politiska rum* (3.1.3), undersöks även skillnader i erfarenheter av heteronormativitet och upplevelser av homofobi mellan de sociala rum som intervjupersonerna rör sig i inom politiken. I denna sektion undersöks huruvida det finns politiska rum där det råder en öppen stämning och inte tas för givet att alla är heterosexuella och vad som karakteriserar en sådan stämning.

2.3.2 Ideologiernas förkroppsliganden och misslyckanden

Den andra dimensionen som undersöks är hur den politiskt ideologiska kontexten påverkar ur diskrimineringssynvinkel. Ideologiska bekännelser i exempelvis partiprogram kan i detta avseende betraktas som en idémessig form av ett institutionellt ramverk, vilket kan antas påverka diskrimineringsaspekter (se Pincus diskrimineringsbegrepp i 2.1.1). Här behandlas både hur intervjupersonerna upplever samhällsidealen i sig, men även till vilken grad de politiska idealen avspeglar sig i verkliga handlingar och har inflytande över heteronormativitet och homofobi i den politiska tillvaron. I detta kapitel alterneras de metodologiska verktygen genom att å ena sidan betrakta heteronormen och å andra sidan undersöka möjligheten till 'queert läckage' genom ideologiernas förkroppsliganden inom politiken.

2.3.3 Handlingsutrymme, aktivitet och legitimitet i politiken

Den tredje dimensionen handlar om huruvida och i så fall på vilket sätt intervjupersonernas handlingsutrymme i det politiska arbetet påverkas av den egna sexuella läggningen. Här anknyts den heterosexuella diskursen till kunskap och makt inom det politiska området. Frågor om makt över den politiska dagordningen, vems kunskap som räknas och synliggörs, vilka politiska frågor

som anses vara legitima och vem som får agera och avvika inom politiken diskuteras i detta avsnitt. Det relateras till egna och andras attityder om sexuella läggningar, till det egna politiska handlingsutrymmet för att lyfta frågor både med och utan HBT-anknytning samt till hur detta kan påverka eller påverkar intervjupersonernas upplevelser av politikerstatus. Även andra personers HBT-kompetens kopplas här till intervjupersonernas upplevelser av det egna politiska handlingsutrymmet och graden av aktivitet.

3 Analys av intervjuresultaten

3.1 Politikens garderober

Det finns naturligtvis inga självklara gränser som avgör huruvida ett sammanhang kan anses som öppet för olika sexuella läggningar eller inte. Generellt sett upplever intervjupersonerna inte politiken som en mer sluten sfär än många andra samhällsområden. Istället framhävs den politiska tillvaron som en ganska tydlig reflektion av samhället i övrigt. Det finns emellertid några punkter som blir speciellt avgörande i rollen som öppet homosexuell politiker. För det första förekommer det homofobiska tendenser hos individer inom politiken. Vidare framhålls rollen som offentlig person som betydelsefull faktor i bedömningen av egenvald grad av öppenhet som homosexuell. För det tredje finns det vissa skillnader i bedömningen av de olika politiska sammanhang som intervjupersonerna befinner sig i.

3.1.1 Homofobins individuella och strukturella uttryck

Även om den explicita homofobin inte är den mest förekommande formen av diskriminering berättar flera av intervjupersonerna att de har upplevt homofobi inom politiken, både genom att personligen bli utsatt för homofobiska uttalanden och genom att omgivningen inte har reagerat på sådana. IP 6 berättar om händelser där enskilda personer som varit högt uppsatta inom kommunalpolitiken har uttryckt sig mycket homofobiskt. Dels beskriver han hur en av hans kolleger har fått stå oemotsagd i samband med att hon talat negativt om homosexuella inslag i en lokal konstutställning och benämnt dessa som mycket "malplace". Vidare berättar han hur samma person har uttryckt avsky mot en känd homosexuell person och i samband med detta anspelat på dennes sexuella läggning. De båda händelserna ägde rum vid tillfällena då IP 6 inte var öppet homosexuell i politiken. Han funderar fortfarande på huruvida kommentarerna kan ha varit direkt riktade mot honom trots detta, och han berättar att de påverkade hans syn på miljön omkring honom. Han redogör också för tillfällena då han via hörsågen har fått höra homofobiska uttalanden om honom:

Jag nås ju av rykten ibland, av illasinnade förtal om mig själv och vilka "mörka aktiviteter" som jag då tydligen ägnar mig åt som jag inte visste själv. Ja, livet hade ju varit väldigt spännande om jag hade gjort allt som sägs. [...] (IP 6)

IP 5, som är medlem i en lokal centerpartistisk kvinnogrupp berättar på ett liknande sätt om hur en partikamrat uttryckt sig tydligt homofobiskt i en diskussion om Prideparaden.

Sen är det ju de [politikerna] i [liten ort på landet]. Jag har varit på möte med centerkvinnorna där. De är väl typ, ja 75 plus. Då sa jag att vi hade varit på Prideparaden, att Maud Olofsson var med där, hon gick först i centerpartiet. Vi var faktiskt det partiet som hade flest som gick med där. Så blev de lite så ”ska vi acceptera allt?”. [...] Nä, alltså det känns väl, ja, de är väl centerpartister också, tänkte jag. (IP 5)

IP 4 menar att strategin för att inte undvika rykten och homofobiska uttalanden är att se till att vara öppen med sin sexuella läggning. Flera av intervjupersonerna lyfter upp öppenhet som en viktig strategi för att inte riskera diskriminerande baktal.

Det finns flera exempel då en intersektionalistisk analys gör sig lämplig. IP 5 benämner att hans politiska karriär stundtals har bemötts med skepticism och svartsjuka. Som förklaring till detta lyfter han snarare fram sin unga ålder och lägger mindre vikt vid sin sexuella läggning. IP 6 lyfter även han fram karriären som en aspekt av relevans för grad av diskriminering. Han menar att hans sexuella läggning troligtvis har uppmärksammats i minskande grad i takt med att han blivit en mer etablerad politiker med starkare väljarstöd.

Det kändes att det med läggningen, det användes i början till att komma åt och nu så har jag sånt stöd som person att kritiken finns inte, och det är därför som jag tror att ryktena och skitsnacket inte är lika starkt heller. Det är oavsett läggningen, för jag kan tänka mig att det hånskrattas säkert och jag tror att det kommenteras i de här mörka garderoberna men i partiet i stort så är det ju ingen som har några synpunkter. (IP 6)

3.1.2 Offentlighet och öppenhet

Intervjupersonerna har i olika hög grad figurerat som offentliga personer i media och i kampanjer. De beskriver två viktiga konsekvenser av öppenheten i det offentliga uppdraget. För det första relateras det till sfärer vid sidan av politiken, såsom släkt och familj. För det andra uttrycks vissa risker förknippade med homofobiska grupperingar, till exempel högerextrema grupper.

Även om ingen av intervjupersonerna håller sin sexuella läggning dold inom politiken så finns det andra platser där intervjupersonerna medvetet inte är öppna. Att komma ut beskrivs som en process som aldrig är fullbordad. En av intervjupersonerna (IP 6) har inte kommit ut för sin familj, även om han planerar att göra detta. Han har reflekterat över att hans öppenhet inom politiken troligtvis gör det ohållbart att hålla sin sexuella läggning dold, önskvärt eller inte. Offentliggörandet av den egna sexuella läggningen gör det mindre möjligt att vara dold i andra sammanhang. Detta resonemang skulle kunna vara av hög relevans

för bi- eller homosexuella personer som döljer sin sexuella läggning för människor inom andra sfärer. IP 3 illustrerar detta resonemang på följande sätt:

Det är klart, att sitta i fullmäktigeorgan, det är ju inte så att man är en jätteoffentlig person. Du vet, är man kommunalråd så är det en annan grej, men det är klart att du blir lite av en offentlig person och du blir mer granskad och du har svårare för att leva dolt. Jag tror nog att folk som inte är öppna HBT har svårt för att ta sådana uppdrag, det får man nog säga. (IP 3)

Detta säger rimligtvis mer om rollen som offentlig person i det heteronormativa samhället generellt än vad det säger om den politiska miljön i vilken den förtroendevalda politikern befinner sig. Det är emellertid en fråga som är av relevans för förståelsen av representation och öppenhet i det politiska livet. Vem väljer att bli politiker och varför? I de fall som offentligheten ökar vid högre politiska uppdrag görs också frågan om karriärsbegränsningar sig gällande.

Vad gäller den andra riskbedömningen, det vill säga öppenheten inför grupper med homofobiska åsikter nämner intervjupersonerna ett par relevanta exempel. För det första nämns den lista över öppna HBT-politiker som publicerats av QX och RFSL. Listan finns på Internet och är lättillgänglig för den som vill ha information om politikers sexuella läggning. Det är inte i första hand i negativa sammanhang som listan används och politikerna ser generellt mycket positivt på att den finns. Några nämner att det är positivt att HBT-personer blir synliggjorda och andra nämner att det är ett sätt att nå ut till HBT- engagerade målgrupper. IP 4 menar att han visserligen ”tänkte två gånger” när han blev tillfrågad om att figurera på listan men att han kom fram till att ”är man ändå inne på QX, jamen då är man ju ändå intresserad så då spelar det ju ingen roll!”

Ett par av intervjupersonerna tar emellertid upp enskilda exempel då de upplevt konkreta hot i egenskap av just homosexuella politiker. IP 3 berättar om att alla namn som finns med på QX- och RFSL:s lista också finns med på en dödslista publicerad på internet. Denna lista inbegriper således även IP 3. Hon tycker att listans existens är högst problematiskt, men ser sig endast som ett namn och inte som en person på listan. Hon upplever listan som ett hot, men inte som en reell fara. IP 2 för ett liknande resonemang när han berättar om att han blivit mordhotad av högerextrema personer. Hans sexuella läggning motiverades som en av anledningarna till mordhotet. Det är emellertid intressant att ingen av politikerna tar den här typen av hot på allvar. Det är inte på den nivån som problemen ligger hos någon av de båda intervjupersonerna. Även om de inte anser sig påverkas av den här typen av hot finns det naturligtvis även här relevanta aspekter angående möjligheter till öppenhet inom politiken.

3.1.3 Heteronormativitet och öppenhet i olika politiska rum

I frågan om huruvida det finns olika grad av möjlighet till öppenhet i olika politiska sammanhang verkar det finnas en del gemensamma upplevelser hos

intervjupersonerna. Den kontext som diskuteras är i första hand det kommunalpolitiska, den partipolitiska samt den väljarpolitiska. Samtliga av intervjupersonerna menar att det finns stereotypa uppfattningar om homosexuella personer som genomsyrar alla aspekter av politiken. IP 1 berättar om hur det ofta tas för givet att hon är heterosexuell eftersom hon inte passar i ramen av de stereotypa markörer som förknippas med en homosexuell kvinna. Överlag uttrycker man att man har råkat ut för osäkerhet i bemötandet med människor inom politiken. IP 3 menar att ”det är klart att det förändrar folk för att ofta så handlar det ju om att folk är lite rädda och inte vet hur man ska hantera det”.

Samtliga av intervjupersonerna uttrycker även att det finns vissa skillnader i stämningar i politikens olika rum. Det är emellertid inte alltid personerna eller formen som utgör den avgörande skillnaderna i stämningen. IP 4, som är landstingspolitiker i nuläget men som under flera år varit kommunalpolitiker menar att den privata stämningen och närheten med personer inom *kommunalpolitiken* har påverkat honom:

I kommunpolitiken, absolut inga problem. Kanske för att man känner varandra lite närmare, landstinget träffas man bara, i alla fall i början, där tyckte jag nog att det var lite jobbigt i början. Men jag är inte hundra på att det berodde på det utan det var kanske jag som drog mig lite tillbaka. När jag tänker på det nu i efterhand, ja för att inte tränga sig på dem så ville jag att de skulle komma till mig, men det gjorde de inte. Så jag tror inte det var illa ment, men det kändes inte riktigt bra (IP 4)

IP 4:s beskrivning av den slutna stämningen inom landstingspolitiken utgör ett typiskt exempel på heteronormativitet. För att bryta en sådan stämning krävs ett aktivt agerande av honom själv. Å andra sidan utgör den personliga andan som han upplever i kommunpolitiken ett brott mot heteronormen som ger upphov till en öppnare stämning.

De andra intervjupersonerna anser att det är just det kommunalpolitiska sammanhanget som ger sämst möjlighet till öppenhet. De upplever frågan om huruvida stämningen i fullmäktige är mindre heteronormativ än i andra sfärer som i det närmaste komisk. Detta beror sammantaget på att frågor om sexuell läggning aktualiseras mycket sällan i kommun- och landstingspolitiska sammanhang, och att man sällan pratar om privata angelägenheter som familj och relationer i allmänhet. Ur en queerteoretisk synvinkel finns det emellertid problem med situationer där heteronormen sällan ifrågasätts vilket innebär en risk för osynliggörande av bi- och homosexuella personer som individer och som grupp. IP 2 menar att hans relationer till personer inom kommunpolitiken skiljer sig från andra sammanhang i avseendet att ”i politiken är man inte lika personlig”. Han menar att han ständigt måste avgöra om han bör anknyta till sin sexuella läggning, och understryker att ”även om man är öppen så gör man alltid strategiska överväganden”. Dessa överväganden kan vara begränsande för individen vilket illustreras av följande citat:

Jag är en ganska explicit människa som pratar mycket, agerar mycket och finns mycket i de rum jag befinner mig i. Och då vill man också kunna göra det fullt ut på något sätt, utan att behöva tänka. [...]. Ja, utan att låta dum, visst tar det på energin. (IP 2)

Sammanfattningsvis kan sägas att det är i de rum som bär särskilt utrymme dels för privata, och dels tydligt icke-homofobiska diskussioner som också tycks vara de som lämnar utrymme för öppenhet gällande sexuell läggning. Inom intervjupersonernas egna *partier* upplevs stämningen ofta mer öppen just på grund av detta. Eftersom man har gemensamma ståndpunkter och intressen och träffas oftare är det enklare att förhålla sig personlig inom partiet. I de situationer där partikamrater utgör nära bekanta blir också möjligheten till öppenhet betydligt större. Emellertid betonar flera att de upplever skillnad i öppenhet mellan generationer. Även IP 4, som är betydligt äldre än de andra intervjupersonerna menade att det är stor skillnad mellan yngre och äldres syn på sexuell läggning. Flera av politikerna beskriver generellt att *ungdomsförbunden* är särskilt öppna:

I ungdomspartiet kanske det faller sig mer naturligt, med människor i sin egen ålder. Och där har det ju varit att vi har pratat om saker som att det känns relevant att säga [att jag är homosexuell, min anm.] och då har jag sagt det. Men inom miljöpartiet så har det varit mest att det är politiken som vi behandlar och då har man inte kommit in så mycket på privata saker. (IP1)

En annan faktor som lyfts fram är skillnaden mellan att vara *fritids- eller heltidspolitiker*. En heltidspolitiker antas ha större möjlighet till öppenhet just på grund av den personliga sfären som uppkommer i fikarum och i vardagsdiskussioner. Ur en queerteoretisk synvinkel är det intressant att det är just den personliga aspekten som skapar ett icke-heteronormativt klimat. Homosexualitet får på så sätt en betydelse som något väldigt privat, till skillnad från heterosexualiteten som betraktas som underförstådd och icke-ifrågasatt.

När vi samtalar om öppenhet inför *väljare* påpekar några av intervjupersonerna att de medvetet har agerat ”öppna”. Detta sker emellertid i samtal med väljare med HBT-anknytning. IP 6 har i sin personvalkampanj en speciell HBT-folder som har tillhandahållits på RSFL och utställnen med gayprofil. IP 4 har valt att inte aktivt ta upp HBT-frågor med väljarna md hänvisning till att han aldrig har hört en heterosexuell politiker prata om sin sexuella läggning, och att han därför inte heller nämner sin homosexualitet. I detta resonemang bortser IP 4 tydligt från heteronormens existens och den heterosexuellt implicita tolkningen av världen.

Det offentliga uppdraget har lett till att några av intervjupersonerna har tvingats komma ut inför personer som de egentligen anser det vara irrelevant att komma ut för. En av intervjupersonerna berättar att han i anknytning till sin personvalskampanj varit tvungen att tydliggöra sin sexuella läggning för grannsonen som brukade komma på besök till honom för att spela tevespel. Om han inte hade gjort det hade han varit orolig för att hans grannar skulle ta avstånd från honom om de hade fått reda hans sexuella läggning från annat håll.

Två av intervjupersonerna (IP 3 och IP 4) betonar de *informella situationernas* betydelse. Just på grund av informaliteten finns det ingen möjlighet för dem att avgöra huruvida upplevd exklusion eller icke-upplevd sådan de facto existerar. IP 4 berättar om hur han tydligt uteslutits från ett visst sammanhang på grund av sin sexuella läggning:

Efter att jag hade kommit som öppet gay 1993 så var det en partisammanskomst, vi skulle åka till Danmark. Och då, väldigt hux flux så hänvisades jag till ett enkelrum när alla andra hade dubbelrum. Jag hade tidigare legat i dubbelrum på andra partisammanskomster. Så det kändes väl lite sådär. (IP 4)

Både IP 3 och IP 4 menar på ett liknande sätt att det är troligt att det kan skapas underlag för politiska beslut i informella rum:

Det är ju ganska tydligt att det finns hierarkier i partier och frågan är, var bestäms sakerna? Att komma in i de innersta rummen [skratt], och jo, jag har väl kommit in i rummet men det är ju så att saker bestäms inte alltid där det sägs att de ska bestämmas. Det är på det sättet man exkluderar människor, både kvinnor och invandrare och kanske HBT-personer också, och det är liksom lite djupare.. [...] [D]et är allt runt omkring som formar. (IP 3)

3.2 Ideologiernas förkroppsliganden och misslyckanden

Jag har aldrig någonsin bangat [slanguttryck för undvikit, min anm.] [för att ta med min partner i sociala sammanhang]. Det är klart att när man är så explicit [...], i ett liberalt parti så visar man inga negativa saker, det gör man inte, folk är väluppfosttrade och håller tyst. [...] Så att det är ju snarare så att genom att vara explicit så ser man inte lika tydligt strukturerna. (IP 2)

Som politiker befinner man sig i en miljö som genomsyras av ideologiska ställningstaganden, både i samband med det egna partiet men också i mötet med andra partiers representanter. Intervjupersonerna synliggör både positiva och negativa konsekvenser av detta. I de fall där öppenhet och sexuell läggning upplevs vara införlivade i de ideologiska värdena ses de generellt som positiva. I andra fall uttrycks en viss besvikelse som förknippas med att visionerna om exempelvis jämlikhet och rättvisa misslyckas med att inkludera sexuell läggning som diskrimineringsgrund teoretiskt eller att dimensionen blir bortglömd i den politiska praktiken.

I samtalet om politiska åsikter och intresseområden i allmänhet lyfter intervjupersonerna fram de klassiska partipolitiska värdena hos det egna partiet som något positivt och något som lade grund för deras ställningstaganden i allmänhet. Det fördes också flera gånger på tal att de politiska idealen återspeglade sig i öppenhet för olika sexuella läggningar. Samtliga av intervjupersonerna framhävde positiva sidor hos det egna partiet, och förklarade hur dessa ställningstaganden innebär en bra HBT-politik. I enlighet med intervjupersonernas partipolitiska hemvist lyfte till exempel IP 2 (fp) och IP 6 (fp) fram människors frihet att vara den man önskar och IP 4 (s) lyfter fram solidaritet för de svaga i samhället. Samtliga relaterar dessa värden till rätten att bli behandlad lika utifrån sexuell läggning. IP 1 (mp) beskriver hur hon kan känna sig trygg i partiets ställning i frågan om icke-diskriminering av HBT-personer. Hon känner sig extra säker då miljöpartiet har ett queerpolitiskt manifest där heteronormen lyfts fram som något icke-önskvärt och att ”det är en sådan

självklar rättighet med allas lika värde” vilket ”genomsyrar hela klimatet”. IP 6 berättar till exempel att en HBT-vänlig politik är ”så ideologiskt korrekt att det kan liksom inte bli mer rätt”. På samma sätt påpekar IP 1 att ”det finns en politisk korrekthet kring det” och angående homofobiska inställningar påpekar hon att ”om någon skulle känna det så skulle ingen säga det”. Känslan att vara en del av en ideologi och att förlika sig med ett politiskt ideal verkar alltså till viss del påverka så att stämningen känns mer öppen. Det behöver inte alltid finnas ett genuint intresse eller någon verklig kunskap för att en sådan politisk korrekthet får påtagliga konsekvenser. IP 3 uttrycker att det är positivt att personer i hennes parti lyfter HBT-relaterade frågor:

Det är klart, att det finns någon som fixar en utbildning, som skriver om de här sakerna i vår medlemstidningen. Alltså det är klart at det förändrar folk för ofta så handlar det ju om att, eh, jag menar inte att det handlar om någon homofobi, men att människor är lite rädda och inte vet hur man ska hantera det. (IP3)

IP 6 belyser å andra sidan att känslan av att bli exotiserad och använd som politiskt alibi när man har en avvikande sexuell läggning:

Därför att ”det är väl lite käckt att vi har sådana som vi pratar om!” Lite sightseeing, turist, eh, ja ”det är väl jättekäckt, lite roligt udda inslag bland oss vanliga fåglar”. Men ändå positivt tycker jag. (IP 6)

Samtliga av intervjupersonerna menar emellertid att ideologi och partiprogram inte alltid stämmer överens med åsikter och reellt handlande när det gäller förhållningssätt till olika sexuella läggningar. I vissa samband kan stämningen te sig mindre genuint inkluderande av bi- och homosexuella, vilket enligt flera av intervjupersonerna upplevs som frustrerande just på grund av att de faktiskt befinner sig i en miljö som formellt tar ställning mot heteronormativitet och homofobi. IP 6 och IP 2 förklarar på olika sätt hur deras ideologiska nyckelord antingen blivit tolkade så att de helt enkelt inte inkluderar HBT-personer:

Jag kan ibland undra över, människor som väljer att bli medlemmar i partiet borde ju rimligen ställa upp på merparten av det som står i partiprogrammet. De borde ju rimligen ställa upp på, om man kallar det för portalparagraferna, alltså den grundläggande synen på människan för det är ju utifrån det som vi formar all annan politik. [...]. De personer som har den [homofobiska] uppfattningen, även om de kallar sig goda liberaler så fattar de ju inte vad det ordet innebär. (IP 6)

IP 2 lyfter i synnerhet fram den del av hans parti som lägger stor vikt vid individens frihet. Han efterlyser förståelse av de maktförhållanden som den normerande heterosexualiteten medför och menar att ett allmänt frihetsbegrepp och individuell fokusering inte alltid är tillräcklig för att inkludera HBT-personers frihet:

Man blir ett överakademiserat parti som behandlar saker på ett så högt plan att det inte berör folks vanliga vardag och där jag kan känna som så att, att vara öppen, det diskuteras överhuvudtaget inte privata förhållanden därför det ska vara på ett så kliniskt akademiskt plan. (IP 3)

IP 3 (v) belyser att det från vissa håll inom hennes parti har uttryckts oro för att ett tydligt ställningstagande mot heteronormen kan verka alltför extremt för att "vanligt folk" (en term som IP 3 egentligen ogillar) ska kunna identifiera sig med den politik som partiet för. Tillsammans med bland annat feminismen och veganismen benämns icke-heterosexualismen som en "livstilism", en form av konstruerad livshållning som ligger långt ifrån den gemene man för. Hon upplever en viss motreaktion mot den politiskt korrekta "livsstilismen".

I den diskussionen kring, ja "vi-ska-inte-vara-så-politiskt-korrekta" och göra allt sådär och vi måste vara som vanligt folk, ja men då måste man ha en kärnfamilj, och det blir du vet nästa steg och liksom det kan slå åt båda hållen. Alltså mycket från män i medelåldern som tror att de är värsta HBT-vännerna men som ändå kan slänga ur sig saker som liksom att "nu ska vi inte vara livstilister", så då kan man väl ha sin familj och sitt lilla hus och vara som en vanlig människa. Ja, du vet, det är klart att det finns grupper inom vänsterpartiet också som känner sig jävligt hotade av dels hur HBT-personer, dels att feminismen har fått så stor makt. (IP 3)

IP 3, som sitter sin andra mandatperiod i kommunfullmäktige menar att hon har märkt en positiv utveckling i partikamraternas inställning till HBT-frågor över tid. Hon uttrycker att dessa ställningstaganden även kan påverka så att personer med homofobiska åsikter kan tänkas lämna partiet. En sådan situation är intressant ur en queerteorisk synvinkel och ger upphov till frågan om huruvida det queera läckaget kan utmana heteronormen inom slutna kretsar. Ett sådant läge kan tolkas som en begränsad destabilisering av maktstrukturer:

Det var några som var väldigt negativa till hela den här homosexutredningen, alltså barn i homosexuella familjer, men de hoppade av partiet då, eftersom det [HBT-frågor] var drivande idéer så att säga. Och det är klart att det finns människor inom Vänsterpartiet som är homofober liksom, men ju mer man driver kraven och ju starkare man gör det, ju svårare har ju de att stanna kvar. Så att de försvann. (IP 3)

3.3 Handlingsutrymme, aktivitet och legitimitet i politiken

Eftersom frågor angående diskriminering av HBT-personer ibland figurerar på den politiska dagordningen händer det att politikerna frivilligt eller ofrivilligt tar upp eller möts av frågor med uttalad HBT-anknytning. Samtliga av intervjupersonerna har någon gång varit involverade i att driva HBT-politiska frågor, även om det är stor skillnad i deras HBT-politiska engagemang. De menar att det generellt sett antas att en person som lyfter en HBT-fråga i politiken troligtvis själv är H-/B-/eller T-person. Det upplevs som att HBT-frågor är speciella i sin karaktär, att de ofta betraktas som mer privata än många andra politiska frågor och att följderna av att ta upp en sådan fråga kan ha flera konsekvenser.

Att bli betraktad som HBT-politiker kan vara mycket begränsande enligt IP 2. Han menar att han dels förväntas vara speciellt kunnig inom HBT-området och att

det till och med förväntas vara hans huvudsakliga kunskapsområde, vilket inte stämmer enligt honom. Detta begränsar i sin tur hans legitimitet i att driva frågor som han är särskilt kunnig och engagerad i. Han menar att:

[...] är man HBT-person så är det HBT-frågor som man ska driva och kunna problematisera och vara insatt i. Det förväntas på något sätt utav en att man ska kunna göra så. Eh, de enda som egentligen inte har någon slags förväntning på så det är väl vita heterosexuella medelåders män som får lov att syssla med budget och viktiga saker [...]. De är ju inte helt opartiska om man nu får problematisera det så. (IP 2)

Att skrivandet av exempelvis motioner eller artiklar med HBT-anknytning associeras med en icke-heterosexuell läggning kan enligt intervjupersonerna få konsekvenser. IP 6 som till exempel inte kommit ut för sin familj, som bor långt ifrån den stad där han verkar politiskt. Han redogör för hur han har beaktat vilka konsekvenser hans drivande av HBT-frågor kan få:

[...] [J]ag vet ju att min mamma, hon gillar ju att "googla" och då kan man ju få fram alla möjliga olika saker, bland annat debattartiklar som jag har skrivit, om HBT-frågor så att de vet ju vad jag sysslar med egentligen. Hon har inte ställt följdfrågan om mitt engagemang, ja eh, "varför?" (IP 6)

IP 1 har huvudansvar för just diskrimineringspolitiska frågor, men menar att det känns personligt och egoistiskt att ta upp HBT-frågor. Hon hade hellre önskat att någon heterosexuell politiker skulle göra det.

[...] Jag tror nog jag är noga med att det inte ska bli för mycket, som att jag är för besatt av det.[...] På något sätt känner jag att det är lite lättare att ta upp diskriminering mot invandrare än mot HBT-personer. Det blir så personligt också [att ta upp HBT-personer]. Det [diskriminering mot invandrare] känns nästan lite skönare att ta upp än sin egen grupp [HBT] för det blir precis som att man lägger så stor vikt vid det.

Hon är självkritisk i sitt resonemang då hon inser att så sällan är fallet. Under intervjun ändrar hon sig i frågan. IP 3 lyfter istället fram kompetensen och menar att det kan falla sig naturligt att hon gör det. Båda två tycker att det är icke-önskvärt att bli känd som HBT-politiker. De lyfter emellertid fram det faktum att de besitter en viss kunskap just på grund av erfarenheten av att vara homosexuell i ett heteronormativt samhälle,

Jag menar man känner folk inom RFSL, man har kontaktnätet liksom. Sen kan jag tycka att det är tråkigt att det alltid ska bli så. Jag tror det är därför vissa människor inte vill gå fram med det. [Namn på homosexuell partikollega] sa ju också det [...]. Jag menar, han satt [...] [på viktig position i politiken], men det var ingen som var intresserad av det, för han var HBT-politiker. Och det är klart att det inte är så kul, för jag ser inte mig själv främst som en HBT-politiker. (IP 3)

Dessa två uttalanden blir särskilt intressanta om man belyser den poststrukturalistiska kombinationen av kunskap, makt och diskurs. I den heteronormativa diskursen skapas en bild av vad som är värdefull kunskap, även inom politiken. Det är strängt taget den kunskapen som representerar heteronormen som kommer att vara den mest effektiva politiska hållningen inom

den heteronormativa diskursen. Som nämnts tidigare går det även att analysera och synliggöra ett queert läckage i dessa frågor. Oundvikligen ställs man som betraktare inför frågan om vem som ska ta upp en politisk fråga på dagordningen, ifall inte de som har kunskapen om frågan gör detta.

Flera av intervjupersonerna menar att det finns en viss hopplöshet inbyggd i att driva HBT-frågor och att det fortfarande ligger långt ifrån vardagspolitiken även om de alla anser att den behövs tydligt där. De flesta tycker att HBT-kompetensen i fullmäktige ligger på en ytterst låg nivå och de misstänker att en brist på kunskap kan skapa fördomar mot icke-heterosexuella. IP 4 vet inte ens om alla personer som han arbetar politiskt med känner till beteckningen HBT. IP 2 framhäver hopplösheten i att personer ofta är väldigt dåligt insatta i grundförståelsen för frågor förknippade med sexuell läggning. Resultatet blir ofta att han undviker att diskutera HBT-frågor. Han gör en jämförelse med grundförståelsen av diskriminering på grund av kön:

Inom jämställdhet, där finns det alltid någon form utav grund hos alla som de kan bygga på. Men att helt och hållet ändra perspektiv och börja med att först argumentera för perspektivändringen innan man kan diskutera sakfrågan, det orkar jag inte liksom. Så enkelt är det. Det är kanske lathet från min sida [...] det känns som att springa i sirap på det viset, innan människor ens står på ruta ett så måste man lägga ner arbete. (IP 2).

IP 5, kommunpolitiker i en mindre ort på landet, menar att det honom veterligen inte finns någon som tar upp HBT-politiska frågor på den lokalpolitiska dagordningen. Han tycker att det finns en skillnad att ta upp HBT-frågor än vilken annan fråga som helst. Visserligen har han medverkat i insändare i dagstidningen i HBT-relaterade frågor, men aldrig drivit något aktivt i fullmäktige eller i partiet. Han menar att kraven i en HBT-relaterad fråga måste vara låga för att bli accepterade. Vidare tror han att man måste vara strategisk för att få igenom även enkla krav:

Alltså, jag kan inte tänka mig att de skulle rösta igenom det i fullmäktige. Alltså, de kanske gör det med något sådär enkelt, som typ jag tänkte att man skulle kunna göra om skolplanen och där kan man ju föreslå att de tar med att alla människors ska behandlas lika oavsett sexuell läggning och sådär. Så där skulle man kunna föreslå någonting som kanske är litet men som kanske ändå betyder mycket men som inte är så mycket egentligen. ” (IP 5)

Även IP 2 framhäver skillnaden mellan landsbygd och större städer. Hon har upplevt att HBT-kompetensen kan vara mycket låg i mindre orter och hon beskriver med humoristisk betoning förståelsen om hur det på ett till synes oskyldigt sätt kan påverka politiska ställningstaganden och utrymmen för att handla politiskt i mindre politiska församlingar:

Vi har haft sådana här V-nålar [nålar med Vänsterpartiets symbol] i regnbågsfärger, så den brukar jag ha på mig men, det var roligt, det kom en från någon sånär liten partiförening som liksom ”åh, vad roligt, så många färger, dom ska vi ha och dela ut i festivalen i [ort]” och du vet i mindre orter så är det ju ofta så, och jag bara ”ni vet att det är gay-symbolen, va?” Så bara ”Oj, dom ska vi nog inte ha”. Men, du vet, de var nog mer bara lite rädda, liksom ”shit, vad ska vi göra här liksom”. (IP 3)

4 Slutsatser och avslutande diskussion

En återblick på uppsatsens initiala frågeställningar kan komma väl till pass i då slutsatserna ska diskuteras.

Upplever de icke-heterosexuella kommun- och landstingspolitikerna diskriminering på grund av sin sexuella läggning, hur tar i så fall detta sig uttryck och vad säger resultaten om den kommunal- och landstingspolitiska kontexten?

I detta kapitel framhävs de slutsatser som kan dras av studien med kursiv text. Teorierna om heteronormativitet och homofobi har fungerat mycket väl som en öppning för diskussionen om diskriminering i politiken. Att heteronormativitet och homofobi existerar och tar sig olika uttryck i parlamentariska politiken är emellertid en föga förvånande slutsats. De begrepp och teoretiska modeller som används i uppsatsen hävdar per definition att samhället är heteronormativt, och det är omöjligt att anta att den politiska sfären utgör en avskärmd del från samhället i övrigt.

Vid anknytning till analysramens första dimension, ”politikens garderober”, framkommer att *homofobi förekommer inom politiken på både en individuell och en strukturell nivå och tar sig uttryck genom homofobiska uttalanden och avståndstagande mot HBT-politiska element i den förda politiken*. Vidare kan konstateras att en *heteronormativ stämning ger upphov till att en icke-heterosexuell person måste vara aktivt öppen och tillämpa strategier för få sin sexuella läggning inkluderad i den miljö som man befinner sig i*. Studiens resultat visar också tecken på att kategorin ’sexuell läggning’ intersekerar med andra kategorier såsom ålder och maktpositioner. Även om en sådan insikt förnuftsmässigt kan te sig som självklar så problematiserar intersektionalitetstänkandet underlaget för de slutsatser som redovisas i detta kapitel. Vidare ses det som problematiskt att avgöra i vilken grad den sexuella läggningen kan påverka rekrytering av politiker. Eftersom studien baserar sig på intervjupersonernas egna upplevelser av att bli tilldelad politiska uppdrag kan inte någon slutsats dras om huruvida sådan diskriminering gör sig gällande. Med hänsyn till denna problematik uppmanas istället till fortsatt forskning. En sådan studie skulle med fördel fokusera på personer som nominerar till politiska uppdrag. Även om flera av intervjupersonerna i denna studie också har antagit denna position är det inte i denna egenskap som de figurerar i den här uppsatsen. I detta läge (i denna uppsats) finns det emellertid underlag för att uttala sig om att *det krävs en viss grad av bekvämlighet i öppenhet med den egna sexuella läggningen om man ska vilja åta sig politiska uppdrag då ett sådant uppdrag kräver en offentlighet. Då högre positioner ofta leder till ökad offentlig exponering kan även sexuell läggning verka som karriärsbegränsande*. Man

skulle visserligen kunna ponera att man håller den egna sexuella läggningen totalt dold, men då denna studie fokuserar på öppet icke-heterosexuella läggningar faller även en sådan dimension utanför studiens ramar.

På frågan om huruvida politikens olika sociala rum kan ha något inflytande över möjligheten till öppenhet och därmed synliggörande av olika sexuella läggningar kan det inte heller dras någon självklar slutsats. Istället verkar *den avgörande faktorn för öppenhet ligga i hur personlig och privat stämningen i det sociala rummet är, vilket bekräftar teorier om att en icke-heterosexuell läggning måste explicitgöras för att existera till skillnad från heterosexuella.*

I analysramens andra del, ”ideologiernas förkroppsliganden och misslyckanden”, finns det underlag för slutsatser angående huruvida det partipolitiska och ideologiska sammanhanget påverkar möjlighet till öppenhet för icke-heterosexuella politiker. *De värderingar som lägger grund för de politiska partier som figurerar i uppsatsen strider på inget tydligt sätt mot en icke-heteronormativ världsbild. I många fall utgör det istället grunder för att aktivt inkludera olika sexuella läggningar, så även i praktiken. I uppsatsen framställs emellertid att dessa grunder inte alltid efterlevs och att det till och med finns tydliga exempel på hur strävandet mot heteronormativiteten kan slå tillbaka i form av både individuell och strukturell homofobi.*

Med detta sagt motsägs inte möjligheter att andra politiska grupperingar skulle kunna styras av institutionella ramverk som motsäger sig godtagandet av andra sexuella läggningar än den heterosexuella. Att varken Kristdemokraterna eller Moderaterna representeras uppsatsen kan i varierad grad betraktas som en slump. Det finns öppet homosexuella politiker i både Kd och M. Det finns emellertid partier i svensk parlamentarisk politik, exempelvis Sverigedemokraterna, som inte figurerar i uppsatsen och det skulle vara intressant att tillgodose forskningsbehovet av synen på olika sexuella läggningar även ett sådant parti. En sådan undersökning har emellertid vissa avgörande begränsningar då antalet homosexuella politiker som har offentliggjort sin öppna sexuella läggning inte finns att tillgå.

Den tredje delen av analysramen utgörs av dimensionen ”handlingsutrymme, aktivitet och legitimitet inom politiken”. I denna kan uppsatsens underlag bidra till vissa slutsatser. *Det upplevs som att förändret av HBT-politiska frågor här innebär att man ofta antas vara icke-heterosexuell och på samma upplever homosexuella politiker sig begränsade i rollen att endast betraktas som ”HBT-politiker”.* Vidare framhålls av studien att intervjupersonerna upplever att *de kunskaper och erfarenheter som homosexuella politiker har av att sin sexuella läggning inte alltid värderas som önskvärd i politiska sammanhang.* Istället kan de politiska implikationerna av sådana kunskaper i begränsade fall betraktas som extremt. Med empiriskt stöd från intervjupersonerna skulle man på ett teoretiskt plan kunna säga att *den heteronormativa diskursen återspeglar sig i politiken genom maktförhållanden som i viss mån definierar en sanning där icke-heterosexuella läggningar visserligen har utrymme och legitimitet i politiska sammanhang, men att denna vid olika tillfällen brister och får konsekvenser även för den politiska aktiviteten.*

Referenser

- Alvesson, Mats – Sköldberg, Kaj, 1994. *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur
- Alvesson, Mats – Deetz, Stanley, 2000 *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Bildt, Carina, 2004a. *Fackföreningsmedlemmars uppfattning om diskriminering på grund av sexuell läggning på arbetsplatsen*. Arbetslivsrapport 2004:10, Stockholm: Arbetslivsinstitutet
- Bildt, Carina, 2004b. *Redovisning av regeringsuppdraget att utforska homo- och bisexuellas arbetsvillkor*, Arbetslivsrapport 2004:16, Stockholm: Arbetslivsinstitutet
- Butler, Judith, 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York. Routledge.
- Butler, Judith 1993. *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge
- Bäck, Hanna – Inkinen, Magdalena, 2005. *Diskriminering i politiken? En översikt av kunskapen och bemötanden bland förtroendevalda i Sverige*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen.
- Bäck, Henry – Soininen, Maritta, 2004. *Politisk annonsering eller nätverkande? Uppföljning och utvärdering av partiernas särskilda insatser till invandraväljare vid 2002 års val*. Förvaltningshögskolans rapporter , nr 61, Göteborg: Förvaltningshögskolan.
- Cooper, Davina, 2004, "Imagining the Place of the State. Where Governance and Social Power Meet" s 231-252 i Richardson, Diane – Seidman, Steven (red.) *Handbook of Lesbian and Gay Studies*. London: Sage Publications
- Dahl, Ulrika, 2005. "Det viktiga är inte vad extremisterna tycker utan vad den stora majoriteten gör" – *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet*. Stockholm: HomO/Forum för levande historia
- Dahlstedt, Magnus – Hertzberg, Fredrik (red.), 2005. *Demokrati på svenska? Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande*. SOU 2005:112)
- De los Reyes, Paulina - Mulinari, Diana, 2005. *Intersektionalitet*. Malmö: Liber
- Duggan, Lisa, 1994. "Queering the State", *Social Text*, nr 39, 1-14.
- Eriksson, Niklas, 2006. "Tyst homorevolution i årets val". Sydsvenska dagbladet 060915.
<http://sydsvenskan.se/opinion/signerat/niclasericsson/article184136.ece>
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2003. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik
- Etzler, Nils – Soininen, Maritta, 2006. *Partierna nominerar. Exkluderingsmekanismer. Representativitet och exklusion*. SOU 2006:58

- Fahlstedt, Krister, 2000. *Studie över situationen för homosexuella inom Försvarmakten*. Uppsats, försvarshögskolan
- Forsberg, Gunnel – Jakobsen, Liselotte – Smirthwaite, Goldina, 2003. *Homosexuellas villkor i arbetslivet*. Jämställdhetscentrum, Karlstads universitet, Arbetsrapport
- Golebiowska, Ewa, 2003. "When to Tell?: Disclosure of Concealable Group Membership, Stereotypes, and Political Evaluation". *Political Behavior*, vol 25, nr 4, s 313-337
- Halperin, David, 1995. *Saint Foucault: Towards a Gay Hagiography*. Oxford och New York: Oxford University Press
- Hedlund, Gun, 1996. *Det handlar om prioriteringar. Kvinnors villkor och intressen i lokal politik*. Örebro: Samhällsvetenskapliga institutionen.
- H.N. Hirsch - Rollins, Joe, 2003 "Sexual Identities and Political Engagements: A Queer Survey", *Social Politics*, vol 10, nr 3, 290-313
- Johansson, Marcus, 2005. "Inkludering av 'svenskar' i lokal realpolitik" i *Demokrati på svenska? Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande* SOU 2005:112.
- Kulick, Don, 2004 "Queerteori, performativitet och heteronormativitet" i Olsson, Anna-Clara – Olsson, Caroline *I den akademiska garderoben*. Falun: Atlas
- Lindgren, Gerd, 1992. *Doktorer, systrar och flickor. Om informell makt*. Stockholm. Carlssons bokförlag.
- Lundkvist, Helén, 1998. *Ojämställdhetens miljöer*. Göteborg: Svenska kommunförbundet och Kommentus förlag
- Olsson, Anna-Clara – Olsson, Caroline (red.), 2004. *I den akademiska garderoben*. Stockholm: Atlas
- Olsson, Lova, 2006. "HBT-frågor lyfts av nya ledamöter". Svenska Dagbladet 061004. <http://sr.se/P5/nyheter/artikel.asp?artikel=959521>
- Oskarsson, Maria – Wängnerud, Lena, 1995. *Kvinnor som väljare och valda. Om betydelsen av kön i svensk politik*. Stockholm: Studentlitteratur
- Phillips, Anne, 2000. *Närvarons politik: Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur.
- Pincus, Fred 1996. "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional and Structural", *American Behavioral Scientist*, nr 40, 186-194
- Pitkin, Hanna, 1972. *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press
- Rosenberg, Tiina, 2002. *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas
- Rosenberg, Tiina, 2006. *L-ordet. Vart tog alla lesbiska vägen?* Göteborg: Normal förlag.
- Sedgwick Kosofsky, Eve, 1990 "Epistemology of the Closet" s 45-61 i Ablove, Henry – Barale, Michèle Aina – Halperin, David M. (red.) *The Lesbian and Gay Studies Reader*. New York: Routledge
- Seidman, Steven (red), 1996. *Queer Theory/Sociology*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Seidman, Steven, 1997. *Difference Troubles. Queering Social Theory and Sexual Politics*. Cambridge: CambridgeUniversity Press.

- Warner, Michael (red), 1990. *Fear of a Queer Planet. Queer Politics and Social Theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Voss, Jon, 2006 ”40 invalda i kommun och landsting”
<http://www.qx.se/nyheter/artikel.php?artikelid=4688>
- Wohlgemuth, Daniel, 2006. ”Leder social representativitet till åsiktsrepresentativitet? I Bäck, Hanna & Gilljam, Mikael *Valets Mekanismer*. Malmö: Liber AB
- Wängnerud, Lena, 1998. *Politikens andra sida: Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen
- Young, Iris Marion, 1990. *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University Press.
- Österman, Torsten, 2002. *Föreställningar/vanföreställningar. Allmänhetens attityder till homosexualitet*. Studie sammanställd av Lars Carpelan, Folkhälsoinstitutet
- Lista över öppna HBT- kandidater inför valet 2006:
http://app.rfsl.se/apa/19/public_files/oppnahbtkandidaterval2006.pdf, 5 januari 2007

Intervjuer

- IP 1: 061128 Helsingborg. Kvinna MP, 24 år
- IP 2: 061129 Lund. Man Fp, 31 år
- IP 3: 061130 Malmö. Kvinna, V, 30 år
- IP 4: 061201 Kristianstad. Man, S, 58 år
- IP 5: 061204 Mindre ort i Skåne. Man, C, 18 år
- IP 6: 061208 Göteborg. Man, Fp, 34 år

Bilaga 1: Intervjuguide

1. BAKGRUND – SNABBA FRÅGOR

Allmän bakgrund

Ålder

Kön

Politiskt parti

Ort för uppdrag

Pågående politiskt uppdrag (Fler än ledamot i kommun- eller landstingsfullmäktige)

Egen uppfattning om sexualitet - H/B/T/Q?

Sysselsättning (arbete, utbildning mm)

Politisk bakgrund

Beskriv ditt politiska engagemang, huvudsakliga intresse- och ansvarsfrågor?

Beskriv din partipolitiska historia/vilka poster du har haft och hur länge du suttit på det uppdrag du innehar nu?

Beskriv ditt uppdrag som förtroendevald (vad innebär det för dig i praktiken: motioner, deltagande i sammanträden, samarbeten mm)

Bakgrund om egen sexualitet och förhållningssätt till den egna sexualiteten

Öppenhet/vald-ickevald doldhet sin sexualitet i partiet och i kommunpolitiken?

Jämför öppenhet med partikamrater/i det politiska sammanhanget - andra sammanhang?

2. BEMÖTANDEN INOM DEN 'POLITISKA DISKURSEN'

Partiet

Diskuteras behov av mångfald inom partiet?

Har partiet någon policy eller plan för att inkludera kvinnor, invandrare, ungdomar eller HBTQ?

Finns visioner om mångfald både gällande förtroendepositioner och medlemskap?

Hur bemöts din sexuella läggning inom partiet?

Upplever du att det finns särskilda förväntningar på dig som är förknippade med din sexuella läggning?

Kan du ge exempel på situationer då din sexuella läggning har uppmärksammats inom partiet?

Tror du att den allmänna uppfattningen inom partiet/förtroendevalda är att "vi behandlar alla lika". Stämmer det i praktiken?

Rekrytering

Hur gick det till när du nominerades till den post du innehar idag?

Hur ser du på att din sexuella läggning skulle kunna ha inverkan på att du blev nominerad och vald (negativ, neutral, positiv, icke-öppen)?

Har du någon gång upplevt motstånd till att du ska ha en aktiv roll inom partiet?

Finns det någon form av uttalad mångfaldspolicy angående representation i partiet (även kön, invandrare) Om inte, har frågan diskuterats i sammanhang du varit med i?

Heteronormativitet inom politiken (parti och kommunpolitiskt)

Har du blivit utsatt för diskriminering, kränkningar, hot mm under din tid som förtroendevald?

Upplever du att det råder en öppen stämning där det inte är självklart att alla är heterosexuella?

Upplever du andra bemötanden i samband med din sexuella läggning som inte behöver vara uttalat negativa? (Tex överproblematisering, exotisering mm)

Hur diskuteras HBTQ?

Pratar man öppet eller undviks frågor?

Förutsätts det att man är heterosexuell?

Uppmärksammas frågor om HBTQ? Jämför till exempel med kön, invandrare.

Upplever du att det finns kunskap om HBTQ i de politiska sammanhang som du ingår i?

Ge exempel på när det ev skulle behövas en ökad kompetens

Hur ser du på förutfattade meningar och bilder av HBTQ-personer i politiska sammanhang?

Tex att en homosexuell man antas vara mer feminin än en heterosexuell man?
Hur påverkas du i så fall av det?

Upplever du att du måste komma ut för att personer i din politiska omgivning för att de inte ska anta att du är heterosexuell?

Upplever du det någonsin obehagligt att komma ut i politiska sammanhang?

Har du undvikit situationer för att slippa att komma ut?

Har det påverkat ditt politiska arbete?

Upplever du din sexuella läggning som en privat fråga? Upplever du att andra inom politiken behandlar det som en privat fråga?

Upplever du det som problematiskt att du kommit ut med din sexuella läggning?

Till exempel genom att vara med på RFSL: s lista?

Till exempel att du kontaktas till den här intervjun?

Kommun- och landstingsarbetet specifikt

Kan du någon gång ana att din sexuella läggning påverkar hur du tolkas i kommunpolitiska sammanhang?

Mottagande av dina motioner, förslag, frågor?

Attityder vid sammanträden etc?

Politisk påverkan inom HBTQ- området

Hur profilerar sig ditt parti i HBTQ-frågor?

Påverkar det dig?

Jobbar du politiskt för att förändra situationen för HBTQ-personer?

Upplever du någon skillnad mellan att ta upp HBTQ-frågor på agendan i jämförelse med andra politiska frågor?

Upplever du att det finns någon risk förknippad med att ta upp HBTQ- frågor på den politiska agendan?

Upplever du att även heterosexuella politiker uppmärksammar dessa frågor?

Antar personer att man är HBTQ om man tar upp HBTQ-frågor på dagordning?

Väljare

Finns det någon situation där det är relevant att du går ut med din sexuella läggning till dina väljare?

tex valstugor?

Personval?

Positivt/Neutralt/Negativt

Porträtterades du i media i valet?

Har du/partiet drivit medveten kampanj om din sexuella läggning inom specifika medieområden (tex QX vs Lokaltidningen)? Hur ser du på detta?

Relation till andra HBTQ-politiker

Hur ser du på samarbete mellan HBT-personer inom politiken, till exempel genom olika nätverk?

Har du deltagit i sådant nätverkande?

Hur påverkar nätverket partiet och politiken?

Jämförelser mellan kommunpolitisk diskurs och andra områden

Har du upplevt direkta diskriminerande handlingar någon gång utanför politiken?

Upplever att personer utanför politiken generellt sett har mer fördomar om HBTQ inom politiken?

Upplever du en större öppenhet inom politiken än inom andra områden?

Tex inom arbetslivet eller inom din utbildning

Hur ser du på vad som kan anses vara "vanlig sexuell läggning" inom politiken jämfört med andra områden? Ex frågor och flick-/pojkvän.

Jämför kunskap, information och kompetens om HBTQ

Ser du det som trovärdigt att det sker mindre direkt diskriminering inom politiken än andra områden

3. INSTÄLLNING TILL HBTQ OCH POLITISK REPRESENTATION

Hur ser du på det ökade antalet öppna HBTQ-politikerna i riksdagen? Kan sådant ha betydelse för politiken?

Upplever du att du själv besitter viktiga resurser i och med dina erfarenheter som H/B/T/Q- person?

Tillvaratar du HBTQ- intressen mer än en heterosexuell politiker har? På vilket sätt?

Tas denna kompetens på allvar (jfr andra grupper)?